

9. LA NARRACIÓ

9.1 DEFINICIÓ DE TEXT NARRATIU

La narració és una de les formes d'expressió més utilitzades, ja que forma part de la nostra manera d'entendre el món. Fins i tot podem afirmar que predomina per damunt d'altres formes que s'utilitzen per descriure la realitat més "distants" o "objectives", com ara la definició o la explicació.

La narració normalment no apareix en estat pur. Els textos narratius inclouen la descripció i el diàleg com formes expressives imprescindibles, ja que són el mitjà adequat per caracteritzar els personatges (mitjançant la descripció i el diàleg) i els ambients (per mitjà de la descripció).

Hi ha diversos gèneres narratius, cadascun amb certes particularitats: el conte, la novel·la, la narració periodística, etc, però tots segueixen una estructura semblant.

En l'àmbit acadèmic, la narració constitueix un recurs didàctic de primer ordre. No obstant això, no acostuma a aparèixer com a seqüència predominant, sinó que se subordina a altres seqüències. Per exemple, utilitzem la narració en un informe o en una memòria per presentar les accions realitzades; en un examen, per mostrar les seqüències de fets d'un esdeveniment important, etc. Així mateix, en l'àmbit de la investigació de les ciències socials, la narració s'ha convertit en un dels instruments propis d'algunes disciplines. La sociologia, l'antropologia, la sociolingüística, etc. cada vegada més recorren a la narració, ja que serveix per introduir testimonis "vius".

9.2. TIPUS DE NARRACIONS

- RELAT CURT: CONTE, LLEGENDA, RONDALLA...
- RELAT LLARG: NOVEL·LA

9.3. ESTRUCTURA DE LA NARRACIÓ

1. **Plantejament** (situació inicial)

És la part inicial del relat que subministra els antecedents necessaris perquè el lector compregui el relat de forma íntegra. Es presenta el tema, els personatges, les propietats del temps i del lloc.

2. **Nus** (transformació)

En aquesta part es desenvolupen els esdeveniments. Es produeix una complicació que modifica l'estat precedent i desencadena el relat. El moment més interessant de la successió de fets constitueix el clímax. Sol ser la part més extensa del relat.

3. Clímax

És el moment més interessant o excitant de la successió de fets que constitueixen la trama del relat. Aquí la narració arriba al punt més àlgid.

4. Desenllaç (resolució)

És la part final del relat; on se solucionen els problemes i on s'estableix un estat nou i diferent del primer.

Observa el següent conte de Joan F. Mira (Un assassí al meu hort):

Plantejament	Com alguns lectors ja deuen saber, a casa tenim un jardí part de davant i un hortet de tarongers part de darrere. No pensen que és cap gran cosa, ni el jardí ni l'hortet, però van fent la vida més agradable. I, arribat el cas, poden ser motiu i escenari d'experiències que la vida en un pis no donaria mai. Com per exemple l'observació de la multiplicació espontània dels gats, l'enfrontament entre un gat i una rata amb gran eriçament de pèls de tots dos animals i retirada final del gat, o la presència d'un assassí entre els tarongers. Un assassí autèntic, no fals ni fingit. Un assassí comprovat. Un assassí recent i actiu, no un assassí jubilat.
Nus	És el cas que transportaven un pres en un furgó cel·lular i que un nebot del pres el va voler alliberar expeditivament. Tan expeditivament que li va ficar una bala dins del cap a un dels guàrdies del furgó. Molt mal fet. L'autor de la desgràcia, pistola en mà, no degué veure clar el resultat de la maniobra, de manera que va arrancar a córrer, ja perseguit per l'eficaç policia de l'estat i, com que la cosa passava prop de casa meua, tingué la gran idea de saltar la tanca de l'hort i amagar-se entre els arbres. Ja se sap que els arbres, de temps immemorial, són molt atractius com a amagatall de perseguits. No era tanmateix un bosc espès, eren quatre dotzenes de tarongers tirant a vells i esclarissats: la idea no era bona.
Clímax	I allà veuríeu els policies foradant la tanca, entrant en tromba, gran còpia de metralletes i pistoles, l'assassí sense eixida, el desplegament de les froces, la detenció, l'emmanillament, la conducció, les coses que solen passar en casos com aquest.
Desenllaç	En fi, com en les pel·lícules, si fa no fa, però justament al meu hort. En algun lloc havia de ser. Ara, si alguna vegada vostès tenen un assassí a

l'hort i la policia practica l'assalt corresponent, no pensen que l'espectacle haja de ser particularment instructiu ni emocionant. És, més aviat, un número bastant trist i banal. Ni comparació amb el dia que la rata estarrufava els pèls del bigoti i feia recular el gat.

[Extret de BADIA, J.; BRUGAROLAS, N.; GRIFOLL, J. (1994) Curs de llengua catalana. Nivell C. Barcelona: Edicions Castellnou.]

9.4. RECURSOS NARRATIUS

1. El punt de vista narratiu

Importància del narrador: el protagonista d'una narració, no per manca de psicologia, sinó perquè l'espiem en una sola peripècia, no ens dóna prou temps perquè intinem amb ell. El narrador, en canvi, sabent que no disposa de temps suficient per aconseguir aquesta identificació, d'entrada convida el lector a identificar-se, no amb el personatge, sinó amb ell. El narrador és el verdader protagonista de la narració, ni més ni menys que el poeta ho és del seu poema líric.

En la vida pràctica el narrador no existeix. En la narració, en canvi, només existeix el narrador. Però el més important és des de quin punt de vista explica la història un narrador l'existència del qual és convencional. El narrador pot narrar ja que primer ha percebut. S'ha d'analitzar el punt de vista imaginari en què es van ordenar les accions del conte.

Podem distingir 4 tipus de narradors:

- a) Narrador-protagonista:** l'acció de la narració és l'activitat del narrador-protagonista.
- b) Narrador-testimoni:** un personatge menor que observa les accions externes del protagonista.
- c) Narrador-omniscient:** coneix tota la història i ens explica el que passa a l'exterior dels personatges, és a dir, como es mouen, què diuen, etc. També ens pot explicar què passa a l'interior dels personatges, els seus pensaments, desitjos. Fins i tot a vegades coneix el futur, és a dir, sap el final del relat i què faran els personatges.
- d) Narrador-quasi omniscient:** no és omniscient perquè ni entra en les ments dels seus personatges, ni busca explicacions per completar-nos el coneixement del que ha succeït. Per exemple, sent el que diuen uns presos en una presó, però si murmuren ja no ho sent; té llibertat de moviments per observar el seu personatge en situacions privades a les quals una persona normal no tindria accés.

Aquests punts de vista poden mantenir-se fixos al llarg d'una narració; però també se'n pot escollir més d'un, fent-los servir successivament i combinant-los.

2. El punt de vista del temps

És la posició cronològica en què se situa el narrador per relatar. Amb aquesta tècnica s'intenta fer oblidar que hi ha un altre temps fora del fictici. El narrador pot col·locar-se en el present per narrar fets passats, en el futur per narrar fets passats, en el mateix temps de la narració o en un passat per explicar fets futurs.

3. El punt de vista espacial

L'espai és el lloc on transcórrer l'acció; l'escenari pot presentar-se com:

- a) un senzill cop d'ull a un lloc;
- b) una mirada atenta a un ambient que influeix amb força en el dinamisme d'una trama.

La descripció de l'escenari està al servei de la narració i compleix diferents funcions:

1. Donar versemblança a l'acció: La funció més efectiva del marc espaciotemporal d'un conte és la de convèncer-nos que l'acció és probable.

2. Manifestar la sensibilitat dels personatges: Revelar l'estat d'ànim del narrador i influir en els pensaments i emocions dels personatges. La descripció d'un ambient és a vegades índex del caràcter. Hi ha d'haver harmonia entre la part física i la psicològica.

3. Lligar els fils de la trama: La descripció de l'on i el quan pot ser vàlid com a "fons físic" en escenes costumbristes, però també pot ser vàlid com a "atmosfera", i aleshores intervé en el desenvolupament de l'acció i usurpa el paper principal.

4. La descripció dels personatges

Com es descriu cada un dels personatges? Què sabem del seu aspecte físic i del seu caràcter?

La descripció dels personatges pot ser:

- a) una descripció moral, psicològica; es fa un retrat moral i es donen a conèixer els valors del personatge.
- b) una descripció física, externa; es fa una descripció exterior dels personatges.

5. Progressió temàtica

Pel que fa a la progressió temàtica, es combina principalment la progressió temàtica de tipus lineal i la de tipus tema constant, ja que en una narració tan important és assegurar la unitat temàtica com fer progressar l'acció amb nous elements i descriure amb detall tot allò que creiem convenient.

6. Connectors i marcadors que s'utilitzen en la narració

Els connectors i els marcadors textuais s'utilitzen segons les parts de la narració que hem descrit anteriorment. En la part dedicada a l'acció i a les transformacions, s'utilitzen bàsicament connectors temporals, causals i consecutius; en les parts descriptives, predominen els connectors que indiquen espai i els organitzadors discursius d'ordre.

Deus conèixer el conte tradicional de la Caputxeta Vermella. Imagina que has de fer-ne un resum des de dos punts de vista diferents. Et proposem els següents resums d'exemple. Observa com canvien els personatges i els punts de vista. Un resum està fet des del punt de vista del llop; l'altre, des del punt de vista de la Caputxeta:

8. 5. EXEMPLE TEXT NARRATIU

Observa l'estructura del següent text narratiu, els fets que narra i els diversos elements que enriqueixen el fil narratiu (descripcions, diàlegs, reflexions):

PLANTEJAMENT

Esdeveniment 1

Vaig desembarcar ahir a Luanda a collibè de dos mariners de la Cabinda. En ser llançat cap a la platja, xop i humiliat, allà m'assaltà immediatament el sentiment inquietant que havia deixat enrere el món mateix.

Esdeveniment 2

Vaig respirar l'aire calent i humit que feia olor de fruites i canya de sucre, i a poc a poc vaig començar a percebre una altra olor, més subtil, malenconiosa, com la d'un cos en descomposició.

Reflexió

Crec que aquesta és l'olor a què es refereixen tots els viatgers quan parlen d'Àfrica. Tot mirant la ciutat que s'aixecava cansada davant meu, vaig pensar que no hauria d'haver portat l'Smith.

Descripció

El vaig veure desembarcar, intentant mantenir l'aplom de vell escocès mentre cavalcava sobre dos negres, la cama dreta damunt l'espatlla esquerra d'un d'ells; la cama esquerra damunt l'espatlla dreta de l'altre. Arribà al meu costat lívid, descompost, demanà perdó i vomità. Li vaig dir: «Benvingut a Portugal!». Ens envoltava un rebombori de gent que reia i escridassava, movia paquets, arrossegava animals.

NUS

Esdeveniment 3

L'Smith aconseguí contractar els serveis de dos palanquins al cap d'una estona i vam continuar caminant, suats i salats, per una successió de carrers torts i mal empedrats.

Descripció

Grups de nadius parlaven a l'ombra de les parets o dormien estirats de bocaterrosa a terra. A la porta de l'Hotel Glória ens esperava la figura extraordinària d'un home que es metamorfosava en ocell. Un vell alt, lleuger, rostre estret, nas ganxut i ulls rodons i brillants:

Diàleg

-Excel·lència! -crida estenent-me la mà-. Sóc el coronel Arcénio de Carpo.

Reflexió

Jo ja sabia qui era. Un científic austríac, amic meu, que durant uns quants mesos va estudiar a l'interior d'Angola la fauna i la flora, me n'havia parlat amb entusiasme: «A Luanda fins i tot el sol l'obeeix. A la ciutat no passa quasi res sense la conformitat del vell». La patent de coronel que tan orgullosament rumbeja -coronel comandant de les províncies de Bié, Bailundo i Embo (!)-, no té cap significat més enllà de l'honorífic, ja que Arcénio de Carpo no és militar, mai no ha visitat cap d'aquestes províncies que, a més, no ofereixen vassallatge al govern portuguès, i en cap d'elles no hi ha tan sols un cos de soldats.

Esdeveniment 4

Quan es va assabentar del meu viatge, el meu amic va insistir a escriure Arcénio de Carpo. No sé què li va escriure, però possiblement va dir-li que, instal·lat en la soledat del meu palau, a París, dirigeixo el moviment dels astres.

Reflexió/Diàleg

La veritat és que Arcénio em va rebre com un príncep: -Els senyors es queden amb mi -va dir assenyalant la façana fosca del Glória-. Això no és un hotel, és un cau.

Descripció

Arcénio Pompílio Pompeu de Carpo va néixer a Madeira, fill d'un matrimoni d'actors ambulants. Deportat a Angola per crim de pensament (diu ell) o comú (murmuren els seus enemics), ara viu a la Ciutat Alta en un gran palau colonial de dos pisos, la planta baixa envoltada per un llarg balcó de fusta. Aquest balcó està protegit durant la tarda per estores de palla, que aquí anomenen luandos o luangos, artifici que permet mantenir la casa fresca tot el dia.

Esdeveniment 5

Així que arribàrem, Arcénio envià un xicot a la meva cambra perquè em fregués el cos amb aiguardent de canya, únic remei, segons ell, capaç de prevenir les febres intermitents fruit del contacte amb l'aigua del mar.

Descripció

Després m'ensenyà la resta de la casa, amb el seu jardí, llarg i profund, ocupat en part per les habitacions dels esclaus i pels magatzems a vessar d'ivori, cautxú i cera. Subjectes a les altes parets es veuen cadenes de ferro i al bell mig del pati hi ha fins i tot una picota que el coronel assegura que no l'ha fet servir mai.

Reflexió

Així i tot, no fa gaire temps que aquest mateix espai servia per engreixar negres que portaven de l'interior del país per traslladar-los al Brasil. Ja heu entès, estimada padrina, com féu fortuna el senyor Arcénio de Carpo? Justament: comprant i venent la trista humanitat. O, com ell s'estima més dir, «contribuint al creixement del Brasil». Encara avui, segons el que es comenta a Luanda, continua treballant per al creixement del Brasil.

Diàleg

-Els anglesos mai no em veuran agenollat -assegurà excitat quan li vaig preguntar si persistia el tràfic negrer a la colònia.

Reflexió

A parer seu, el moviment emancipador va ser secretament finançat i organitzat pels britànics i els nord-americans amb l'objectiu d'impedir la consolidació d'una forta potència a l'Amèrica del Sud: «L'Amèrica anglesa està superpoblada. Cada any arriben milions d'agricultors europeus als estats de l'interior. Així és fàcil ser humanista i clamar contra el tràfic negrer. Però el Brasil, on el nombre de colons europeus és molt reduït, depèn completament dels esclaus. Si el tràfic s'acabés, l'agricultura brasilera es col·lapsaria. Al mateix temps, Anglaterra pretén arruïnar les elits que demà podrien governar Angola, i la prova fefaent d'aquesta traïdoria és que l'exèrcit britànic no es limita a capturar i enfonsar els vaixells negrers: ha fet el mateix amb les embarcacions carregades amb diversos gèneres de barata».

Esdeveniment 6

L'odi d'Arcénio envers els anglesos va créixer molt després d'un episodi que encara ara fa riure els luandesos. Alguns anys enrere, el vell colon va gosar convidar el capità del creuer britànic Water-Witch, encarregat de vigilar la costa occidental d'Àfrica, a esmorzar en un dels seus vaixells, l'Herói dos Mares. Quan van acabar de dinar, es girà cap al capità i li preguntà, somrient, si estava preparat per actuar contra aquella mateixa embarcació:

CLÍMAX

Diàleg

-Aquesta nit o demà com a molt tard, aquest vaixell marxarà de Luanda cap al nord del Brasil amb quatre-cents esclaus a la bodega. El capità va riure's de la plaserteria i li va respondre en el mateix to que faria tot el possible per impedir-ho.

Esdeveniment 7

L'endemà el va convidar a esmorzar a bord del Water-Witch i un cop acabat l'àpat, li donà la notícia que l'Herói dos Mares havia estat capturat i enviat a Sierra Leone. Segons la forta lògica del senyor Arcénio, condemnar l'esclavitud és abaixar el cap davant l'arrogància anglesa i donar suport a les societats emancipadores és un acte de traïció.

DESENLLAÇ

Reflexió

I què es pot pensar dels diputats que a corts defensen una participació més important del nostre exèrcit en la flota internacional enviada per vigilar els mars d'Àfrica? Arcénio no en té cap dubte:

Diàleg/Esdeveniment 8

-Que què pensar? Excel·lència, avui de portuguesos n'hi ha tan pocs que fins i tot caben a Portugal! De portuguesos com els d'abans, de la vella casta de Cabral, Camões i Fernão Mendes Pinto, només en queden dos, estimada padrina: ell i jo mateix, el vostre fillol, Fadrique.

AGUALUSA, J.E. Nació Criolla (1998) Barcelona: Ed. La Magrana.